

Henglár Gertrúd

Karcos tükör

novellák, életképek

■. Publio

Karcos tükör

Novellák, életképek

Henglár Gertrúd

2015

Publio kiadó

Minden jog fenntartva!

Nővérek

Bözsi mindig is vonzódott a kalapokhoz, de úgy tartotta, óhózzá ilyesmi nem illik. Anyja is fejkendőt hordott, ugyanúgy mint a vidéki kisváros valamennyi asszonya.

A nővérét bezzeg más fából faragták. Alighogy serdülni kezdett, máris kijelentette, mihamarabb kereket old, elmegy innen és úrinő lesz belőle. Ő pedig magában azért fohászzkodott, ne menjen csak sehová Vilma, legyen itt úrinő, ha ez a vágya!

Imája nem teljesült.

Apjuk egy napon azzal a hírrel állított haza, hogy fejlesztik ám a gyárat, a pesti mérnök aznap este náluk száll meg.

Nemsokára azonban nyilvánvalóvá vált, a mérnök nem csak az üzemi dolgok miatt lett gyakori vendég a háznál.

Vilma akkor magához ölelte pityergő hűgát.

- Ne sírj, gyakran jövünk majd haza, és te is meglátogatsz...

Istenem, de rég is volt..! Sóhajtva kötötte meg a kendőt, lazán az álla alatt, ahogy mindig is szokta. Igyekeznie kellett, hogy a reggeli gyorsot elérje.

Sietősen bújt divatos szivacs kabátjába, kicsit kopott retiküljét karjára akasztotta.

- Hová, hává Henglárné asszony? - kérdezte idős szomszédasszonya.
- A nővéremhez megyek, Lujza néni.
- Pusziom Vilmácskát! - mosolygott az öregasszony.

Szeretett megérkezni a nagyvárosba. Elbűvölték a villamosok, a forgalom, és az a temérdek ember. Ilyenkor úgy érezte ő is részese a világnak, hogy történt valami. Tett valami szokatlant, nem jellemzőt.

Talán ilyen megfontolásból vásárolta a magnetofont is.

Lacika, a 14 éves unoka mutatta meg, hává kell befűzni a szalagot, hává kell felvételre beállítani a gombokat. Űgyesen megtanult mindent, már több tele szalaggal büszkélkedhet. Kettőkor odaül a

rádió elé, hallgatja a kívánságműsort, és ha neki tetszőt adnak, már indít is...

- Bocskai utca! - a villamosvezető hangja zökkentette ki gondolataiból.

Hamar eltelt a három nap, bármennyire is szerette testvérét, sógorát, hiányoztak az otthoniak. Búcsúzkodtak már, amikor Vilma hirtelen felkiáltott:

- Bözsi, várj csak! Mit szólnál ha neked adnám a kalapomat? Olyan unalmas vagy azzal a vénasszonyos kendőddel!

Megilletődve lépdelt a népes utcán. Mintha mindenki őt nézte volna. Zavarta a kalap, de nem vette le.

A vonaton olyan mereven ült, mintha karót nyelt volna. Mire a gyors befutott az állomásra úgy érezte megvakult, megsüketült attól a flancos kalaptól.

„Viselni se tudom, nem való hozzám! Vilma más”, dűnnyögte magában, miközben a kissé kopott retikülben kulcsáért kotorászott.

Közben Lujza néni kinn termett és ijedten kiáltott át:

- Vilmuska! Nincs itthon Henglárné asszony! Hát nem magukhoz ment Pestre!?

Bözsi dühösen csapta be maga után az ajtót, és nem mondta a vénasszonynak, hogy de hát ő az, Vilma puccos kalapjában.

A gyártósoron

Hétfő hajnal van. Tavaszodik.

Zita örömmel, sőt repeső szívvel indítja az autót. Minden nap 80 kilométer a munkahelyre. Nem bánja, imád vezetni, és nem csak autót. Egy telephely kinevezett, teljes jogú vezetője, immáron három éve.

Lassan, de szívósan, rengeteg munkával küzdötte fel magát a ranglétrán. Nem tudott ő mást, csak dolgozni, de azt nagyon.

Volt is kitől tanulni! Édesapja még a halála előtti napon is késő estig, megállás nélkül hajtotta a szekeret. Megszokott dolog volt ez azon a környéken. Az emberek keményen küzdöttek, vagy a betevőért, vagy az előrelépéséért. Zitát ez utóbbi motiválta.

Előbb csak csoportvezető lett helyi a gyárban, de alkalmazkodó természetű, józan paraszti esze, na és a magabiztos fellépése feltűnt a vezetőségnek. Hamarosan üzemvezető lett. Mondták, persze, hogy mondták, el kellene mennie iskolába, fizetése is több lehetne diplomásként. Na még csak az hiányozna, a tanulás, mondta. Sose szeretett, mindig többre tartotta a gyakorlati dolgokat. Az elméleti tárgyak nem érdekelték. Főnökei végül belátták, Zitát inkább jelleme, fellépése teszi alkalmassá a vezető szerepre.

Hatalmas termete, döngő léptei már-már félelmetesek. Ha megjelenik az üzemben, mindenki elhallgat, talán csak a gépek állnak rendíthetetlen nyugalommal a helyükön. Azoknak mindegy, milyen hangulatban van a főnök asszony. Nem így a dolgozók. Ők azt nézik, azért izgulnak, vajon ma milyen napjuk lesz?

Ügyesen beáll a szokott helyre, hangosan csapódik a kocsisajtja.

- Jó reggelt Zita, de jó kedved van! - a főmeós már itt van, mindig ő érkezik elsőnek. Kikészíti az anyagot, ki is osztja a sorokra.

- Margit, tudsz róla, hogy ma tizenkét nő jön felvételre?

- Az ám, főnök asszony, el is felejtettem. Hát ezért vagy ilyen vidám!

- Bizony Margit, ha minden jól megy és elég ügyesek, egy hónap múlva beindítjuk a negyedik szalagot!

- Reméljük a tizenkettőből legalább tíz beválik - bólogat bőszen Margit és igyekszik elrejteni keze remegését. Parkinson kórja van, de ő is munkamániás. Rég elmehetett volna rokkantsági nyugdíjba, de hogyan! Hiszen őt a munka éteti. Ha az nem lenne, már régen alulról szagolná az ibolyát. Meg hát, mit is csinálna otthon a négy fal között? Gyerekei régen kirepültek, a férje használhatatlan. Margit megveti az urát. Gyenge ember, elhagyja magát. Bezzeg ő! Ha piros hó esik is, pontban 6 órakor ott van az üzemben, és szorgoskodik. Járása kissé ugyan csoszogós, a remegés is nehezíti a helyzetét, de Zituska értékeli a szorgalmat, az akaratot. Rokon lelkek ők, ez biztos.

Hét óra. A dolgozók elfoglalták a helyüket. Nevetéstől és csacsogástól visszhangzik a terem. Miután azonban megszólal a csengő, a kezek automatikusan lendülnek. A szalag beindul....

*

Zita sűrűn pillant az órára, az idő rohan, mindig úgy rohan....

Súlyos lépteivel elindul a szűk folyosón. Vigyáznia kell, a kész terméket ugyanis jobb hely híján itt gyűjtik a dobozokba, amit műszak végén elszállít a megrendelő. Szinte pávatáncot lejt, de megtermett hátsója így is felakad.

- Margit! A kutya hétoltári...! Rakjátok normálisan azokat a dobozokat egymásra! Ha még egyszer neki megyek, nem állok jót magamért!

Az idős főmeós felugrik a helyéről, közben megbotlik a szék lábában.

- Ica! - és hangját ő is hangosabbra veszi - húzd beljebb a székedet, az ember orra bukik miattatok! Ica fityiszt mutat, az asszonyok hahotáznak. Ica egyébként is mindig megnevettet mindenkit. Elég ha megszólal, vagy mint az imént, meg sem szólal, csak tesz valamit. Vagy grimaszt vág. „Ica, csúcs vagy”, mondják a kollegínák, de kezük egy pillanatra sem áll meg. Jól tudják, a lemaradásnak ők isszák meg a levét. De hiába hajtanak, a feketeleves így is a nyakukba zúdul. A főnök mérges.

- Jó kedvű a társulat ma reggel. Na, hogy álltok lányok? - kérdezi, de szeme már a sor végét vizslatja. A végellenőr fölé áll, elkéri az egyik javításra váró alkatrészt.

- Ez mi?! Ez forrasztás?! Klári, ez a te munkád. Pocsék! Rossz! - majd váratlan fordulattal nyájas hangnemre vált. Még mosolyog is.

- Klárika, hány hónapja is vagy nálunk?

Klári messziről jár be, ennek ellenére mindig pontos, soha el nem késett még. Igaz, betegállományba elment legutóbb, de csakis a krónikus betegsége miatt. Pedig tudta, ez az egyik olyan vétség, ami vörös posztó Zita szemében. „Dönts el, akarsz dolgozni vagy nem akarsz?” Ez volt az a kérdés amit minden emberének feltett amikor betegségről, táppénzről volt szó.

Persze, hogy akart dolgozni, Klári is és mind az összes megváltozott munkaképességű. Ezért jelentkeztek a munkára. Azt is tudták, mit vállalnak. Darabszám, darabszám. Ez volt az üzem mottója. Nem normának nevezték, á dehogy. Az szabálytalan lett volna. Ugyanis a megváltozott munkaképességűeknél nincs ilyen, hogy norma. Zita jó időben törölte is a szótárból. „Darabszám emberek, darabszám! Ha nem teljesítjük, bezárhatunk! ”, szajkózta az embereknek.

Megértették. Mindenki megértette, hogy a munkahelyük függ attól, mennyire gyorsak, mennyire

ügyesek.

Mégis néha elmentek betegállományba. Ki kórházba, hogy felvegye az évi rendes kezelését, kin pedig valami akut kórság tört ki.

Féltek is ilyenkor az első, táppénz utáni naptól. Vajon mit kapnak büntetésnek? Ordítást? Vagy végezhetik majd napokig a legrosszabb, legnehezebb munkákat?

Mert a soron nem minden művelet egyforma nehézségű. Vannak egészen egyszerűek, és vannak bonyolult, nagy ügyességet és gyorsaságot megkövetelő már-már bűvészműtávkönyvbe illő fogások.

A főnökasszony jól kihasználja ezt a helyzetet. Nem hiábavaló a többéves tapasztalata.

Nagy biztonsággal találja el az emberek gyenge és érzékeny pontjait.

Klári lesüti a szemét. Belül remeg, torkát sírás fojtogatja. Nem buta nő, azonnal tudja a kérdést nem véletlenül kapta. A hónap végén letelik a szerződése.

Összeszedve hát minden erejét, legyőzve a zokogást már éppen válaszolna, amikor a biztonsági őr lép a terembe.

- Itt vannak az új emberek! - jelenti be.

Zita arca felderül, hirtelen már nem fontos a penye Klárrika.

- Dolgozni lányok, a darabszámnak meg kell lenni műszak végére, tudjátok!

„Tudjuk”, dűnnyögte szinte mindenki az orra alatt, és megnyugodva sóhajtanak fel. Most jó ideig nyugtuk lesz, megjöttek az újak.

Pár órás próbamunka volt csak. Mikor kilép a kis csapat a telephely kapuján, éppen delet harangoznak. Tizenkét asszony boldog nevetése, csacsogása keveredik a tavaszi madárcsiripeléssel. Nem túlzás, tényleg boldogok. Manapság munkahelyet találni éppen elég ok a derűre, pillanatnyi boldogságra.

Pipiskedve kerülgetik a sarat, a faluközpont felé igyekeznek. Többségük a közeli városban lakik, egy-két helybeli kivételével. Busz csak óránként közlekedik, és éppen az orruk előtt ment el.

- Még szerencse, hogy jó idő van - mondja egyikük, aki egyébként is a legtöbbet beszél. Szája be nem állt munka közben sem. Igaz, elkülönítve egy kicsi teremben dolgoztak. A főmeós mutatta meg, mit, hogyan kell összedugni, bedugni, kidugni. A nagyszájú - kiderült Zsókanak hívják -jókat derült a „dugás” szón.

- Mit szóltok egyébként az egészhez? - kérdezi.

- Nem lesz ez rossz, belejövünk! - mondják szinte egyszerre.

Mindenki egyetért.

- Na, mit szóltok az új dolgozókhöz? - teszi fel ugyanezt a kérdést Zita.

Most jókedvű. Lassan műszak vége van, a kész anyag ott tornyosul a sor a végén. Pontosan ötezer darab. Magában elismeri, óriási teljesítmény ez. Hangosan nem mondja ki. Most nem. Megvan a

dicséretnek is a maga ideje.

- Zituska, mikor dobod őket a mély vízbe?
- Mikor dobjam, Vali?
- Holnap, holnap, holnap...! - zúgják már kórusban.

Zita velük nevet. Tokája, hasa egy ütemben reng, mégis, talán még szépnek is mondható ezekben a percekben.

Az elégedettsége, jó kedélye kitart egészen hazáig. Dúdolván préseli ki magát az autóból, csak most jut el a tudatáig, mennyire fáradt. Lábai sajognak, ólom nehezek. Lassan baktat fel a lépcsőn, reméli valamelyik lánya elkezdte a vacsora összeállítását. Marhapörkölt maradt tegnapról, ma csak a nokedlit kell kiszaggatni hozzá. Összefut szájában a nyál, előre élvezi az ízeket. „Fogynia kellene Zita”, mondta legutóbb a körzetis. Mikor is volt? Két éve. Igen, két éve ment el egy délutáni rendelésre. Az orvos csak csóválta a fejét, 200-as vérnyomással, nem lehet játszani. Életmód változtatás, mozgás és diéta. Ez a minimum. És természetesen a gyógyszer. Na azt beveszi, az nem okoz nehézséget. De hogy diéta?! Sport? Pedig a férje is szóvá tette már. Sőt, mostanában alig-alig történik köztük valami. Öregszünk, rántja meg a vállát, miközben megcsapja a lakásból jövő fenséges illat. Helyes, nyugtázza. A csajok kímélik őt. Még szerencse, hogy váltó műszakban dolgoznak, így a két lány közül az egyik mindig otthon van amikor ő érkezik. Így nem csak a főzés, de a mosogatás terhe sem rá hárul. Ügyes lányok, meg kell hagyni. Erre a gondolatra büszkeség tölti el. Így kell ezt csinálni.

Ezzel a gondolattal tér nyugovóra. Így kell ezt csinálni. És már alszik is.

*

Hangzavar van az öltözőben. Az asszonyok hangosak, mindenki egyszerre akar pisilni, még egy pillantást vetni a mosdó fölötti tükörbe.

Vali, a nagy szájú Vali, odaszól az egyik tanácsstalanul álldogáló nőnek:

-Menj te is intézd el a dolgodat, mert sokára lesz szünet!

A nő biccent, megköszöni a tanácsot és beáll a várakozók sorába.

Pontban hétkor megszólal a csengő, de addigra már mindenki a helyén van. Zita az ajtóban áll, irányít. Ki hová üljön, mi lesz ma a feladata.

Az újaknak int, maradjanak egyelőre állva, azonnal rendezi őket is.

- Na drágáim, ti ma is az előkészítőbe mentek, a feladat egyszerű. Folytatjátok a tegnap elkezdett munkát.

Az asszonyok már indulnak, amikor a főnök utánuk szól:

- Várjatok kicsit! Ki az, aki esetleg tud forrasztani?

Hárman jelentkeznek, ők már mennek is a főnökasszonnyal a nagy terembe. A többiek leülnek a tegnapi helyükre és megkezdődik a munka.

Most, hogy Zsóka elment forrasztani, alig beszélgetnek. Néha-néha mondanak valamit a fiatal

Julinak, aki folyton leejt valamit. Nehezen fogy előle az anyag, látszik, nagyon feszült. Keze remeg, nem boldogul a finom kis alkatrészekkel.

A többiek szépen haladnak, segítenének Julinak, de nem lehet, mert a főmeős szeme rajtuk van. Meg is mondta, ma figyelni fogja a kezüket, milyen ügyes, mennyire gyorsan jár.

Szegény Juli pont ettől lett ideges. Nem bírja, ha nézik. A próbamunkán sokkal jobban ment, akkor nem érezte magán a vizslató szemeket.

Helga halad a legjobban. Számára gyerekjáték összerakni az apró mütyüröket. A mellette lévő kartondoboz már majdnem tele van anyaggal.

Örül, mert látja Margit elégedett vele, már kétszer meg is dicsérte. Örömet viszont árnyékolja a fájdalom, a kényelmetlenség érzés. Lába zsibbad, úgy érzi, muszáj lenne felállnia, kicsit megmozgatni elgémberedett végtagjait.

Kis idő múlva aztán gondol egy merészet. Nem várja meg, hogy a présgép előtt ülő férfi jöjjön oda hozzájuk az előkészített terminálokért. Ha megtelik a doboz, feláll, ő megy a géphez.

Ezzel két legyet üt egy csapásra. Végre egy kis mozgáshoz jut, a férfinak pedig nem kell addig sem ugrálnia.

Az meg örül is ennek, megköszöni. Mondja, sietnie kell a préssel, a szalag nem állhat meg, az előkészítőnek mindig előbbre kell lenni pár lépéssel.

Helgát érdekli a folyamat, figyelmes tekintettel hallgatja Ferit, aztán siet vissza a helyére, folytatja a dugdosást. Ezen aztán elmosolyodik, eszébe jut Zsóka vihogása. Ugyan, hogy megy neki a forrasztás, és hogy érzi magát ott benn a sok nő közt? Biztosan jól, mert a nevetés sokszor idáig kihallatszik. És nem csak nevetés, de mintha még énekszó is jönne odabentről...

Nem kell sokáig ezen morfondíroznia.

- Helga, gyere légy szíves! - főnökasszony int neki, ő pedig követi.

- Na kedvesem, ez itt Ibolya. Ide ülsz mellé. Szemedet le nem veszed a kezéről, figyeled, mit csinál. Holnaptól ez lesz a helyed.

Helga leül és figyelmesen nézi kolléganője gyakorlott mozdulatait.

Szünet után pedig ő is kap egy szerszámot, és a szalag melletti kis asztalkánál csinálja ugyanazt mint Ibi.

Nem túl bonyolult a munka, mégis már egy óra múlva érzi, fáj a könyöke. Nem nagy erővel kell lenyomni a kondenzátort, ennek ellenére a karja egyre nehezebben engedelmeskedik.

Amennyire örült, hogy bekerült a jó kedvű zsvajba, most annál inkább vágyik vissza a csendes műhelybe.

Egyre jobban hasogat a karja. A nevetés, Vali hangos poénjai, Ica dörmögő jópofizása egyenesen irritálja.

Aztán már nem hallja meg. Becsukja fülét, az anyagra koncentrálni, arra, hogy holnap felkerül a sorra, és egymaga kell helytállnia. Ibolya szabadságra megy. Olyan egyszerű a feladat, nem nehéz. A tempó viszont szédületes iramú a soron. Néha felpillant és megretten. Ibolya keze gépet lepipáló gyorsasággal jár. Bírnom kell, mondja magának többször is.

Nem kényeskedünk, ha fáj is, majd elmúlik. Megszokom ügyesen.

Éjjel hasogató fájdalomra ébred. Nehezen alszik vissza, karján borogatás. Majd reggelre jobb lesz, mormolja.

Nem lett jobb. Az egész karja dagadt, fáj, nyilall. Ha lógatja, tenyere lilává válik, lüktet, mintha az összes vére odatódulna.

Szólni nem mer, nem akar. Még mindig abban bízok, megszokja. Ebben erősítik a többiek is. A régiek. Vali éppen szemben ül vele, látja mennyire kínlódik az új nő.

- Figyi, nekünk is fáj a kezünk az elején. Nézd meg most is milyen! - és mutatja tövig lekopott, beszakadt körmeit. Tapasz tapasz hátán a megviselt kézen. Sebes. Itt majdnem mindenki keze így néz ki. Pláne aki kondenzátorozik. Legjobb a ragasztóknak, de hát nem ragaszthat mindenki, sóhajt most nagyon komolyan a cserfes szájú Vali, aki rögtön a mély vízbe dobatta volna az embereket. Persze, csak viccből. Nem gondolta, hogy ezt a szegény Helgát tényleg beveti Zita.